

AMMÜRİYE

İçbatı Anadolu'da İstanbul'dan Çukurova'ya giden eski Bizans askerî yolu üzerinde bugün harabeleri bulunan eski bir şehir ve kale.

Halkın "Hergan Kale" dediği Ammüriye (Amorion) Kalesi, rivayete göre ilk defa Zenon (474-491) tarafından kurulmuştur. Mes'ûdî ise Anastasius zamanında (491-518) inşa edildiğini yazmaktadır. Ammüriye, İslâm'ın ilk devirlerinden itibaren İstanbul'un fethi için gelen müslüman ordular tarafından kuşatılmış ve 49'da (669) Yezid'in İstanbul seferi sırasında fethedilmiştir. Fakat daha sonraları zaman zaman elden çıkmış, sonunda Abbâsî Halifesi Mu'tasım döneminde 838'de kesin olarak zaptedilmiştir. Mu'tasım şehri yıkmış ve yeniden inşa etmişse de 931'de Tarsus emiri tarafından tekrar tahrip edilmiştir. Bu tarihten sonra Ammüriye giderek önemini kaybetmiştir. Yeri uzun zaman bilinmeden kalan şehrin harabeleri, XIX. yüzyılda seyyah Hamilton'un araştırmaları sonunda Emirdağ'ın (Aziziye) 12 km. kadar doğusunda Hamzahacılı ve Hissar köylerinin yakınında ortaya çıkarılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IV, 241; VI, 439; IX, 57, 62-72, 120; Mes'ûdî, *Mürücü'z-zeheb*, I, 326; IV, 60, 64; Yâkût, *Mu'cemû'l-büldân*, IV, 158; W. Hamilton, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia*, London 1842, I, 448; C. H. Texier, *Description de l'Asie Mineure*, Paris 1849, s. 471; Besim Darkot, "Ammüriye", *IA*, I, 411-412; M. Canard, "Ammüriya", *El²* (İng.), I, 449.

▲ DİA

AMPİR ÜSLÛP

(bk. EMPIRE).

AMR b. ABESE

(عمرو بن عبيدة)

Ebû Necîh Amr b. Abese b. Hâlid es-Sülemî

İslâmiyet'i ilk kabul eden sahâbilerden.

Süleym kabilesinin Becîle boyuna mensuptur. Câhiliye döneminde putlara tapmaktan nefret ederdi ve bundan dolayı sürekli bir arayış içindeydi. Zaman zaman Ehl-i kitap'tan bazılarıyla görüşür

ve bilgi edinirdi. Bir gün yine putlardan nefretle söz ederken biri ona Mekke'deki bir şahsın da putların aleyhinde konuştuğunu söyledi. Bunun üzerine hemen Mekke'ye gidip Hz. Peygamber'le görüştü ve müslüman oldu. Kendi ifadesine göre o sırada yalnızca Hz. Ebû Bekir ile Bilâl-i Habeşî müslüman olmuştu. Orada Resûlullah'ın yanında kalmak istedi. Fakat Hz. Peygamber ona, şu anda şartların müsait olmadığını, evine dönmesini ve İslâmiyet'i açıkça tebliğ etmeye başladığını duyunca tekrar gelmesini söyledi. O da ailesinin yanına dönüp Hz. Peygamber'den haber beklemeye başladı. Mekke'nin fethinden kısa bir süre önce Medinelî bir grupla karşılaştı ve Resûlullah'ı sordu. Halkın büyük bir coşkuyla İslâm dinini kabul ettiğini öğrenince derhal Medine'ye giderek Mekke'nin fethine, daha sonra da Tâif Muhasarası'na katıldı. Bir müddet Medine'de kaldıktan sonra Suriye üzerine gönderilen orduda görev aldı ve Yermük Savaşı'nda Hâlid b. Velîd'in süvari birliklerine kumanda etti (13/634).

Büyük bir ihtimalle Hz. Osman'ın halifeliliğinin son yıllarında Hıms'ta öldü. Ebû Ümâme el-Bâhilî, Sehl b. Sa'd, Kesîr b. Mürre ve Adî b. Ertât gibi muhaddisler ondan hadis rivayet etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 111, 384-385; Müslim, "Şalâtü'l-müsâfirin", 294; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 214-219; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 290; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 315, 317; III, 397; IV, 67; İbn Hazm, *Cevâmi'u's-sîre*, Beyrut 1403/1983, s. 22; İbn Abdülber, *el-İst'âb*, II, 498-501; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 251-252; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, II, 456-460; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 5-6.

▲ AHMET ÖNKAL

AMR b. ADİ

(عمرو بن عدی)

Amr b. Adî b. Nasr b. Rebîa el-Lahmî

Milâdî III-VII. yüzyıllarda Hîre'de hüküm süren Lahmî Krallığı'nın ilk hükümdarı.

Annesi Câhiliye döneminde Hîre ve Enbâr'a hâkim olan Cezîme el-Ebras'ın kız kardeşi Rakâş'tır. Dayısı Cezîme, Tedmür (Palmyre) Kraliçesi Zebbâ tarafından öldürülünce onun yerine geçti ve Kraliçe Zebbâ'yı öldürerek dayısının intikamını aldı. Daha sonra Hîre'deki Lahmîler'i teşkilâtlandırıp Lahmî Krallığı'nı

kurdu ve elli yıldan fazla bağımsız olarak hüküm sürdü. Milâdî III. yüzyılın ikinci yarısında 120 yaşını geçmiş olduğu halde öldü.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Sâvî), s. 280-282; Ya'kûbî, *Târîh*, I, 208-209; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 613-627; Cevad Ali, *el-Mufaşşal*, III, 104-106, 177-178, 184-186; Ch. Pellat, "Amr b. 'Adî", *El²* (Fr.), I, 463.

▲ AHMET ÖNKAL

AMR b. ÂS

(عمرو بن العاص)

Ebû Abdillâh (Ebû Muhammed) Amr b. el-Âs (el-Âsî) b. Vâil es-Sehmî el-Kureşî (ö. 43/664)

Meşhur sahâbî, Mısır fâtihî ve devlet adamı.

Kureyş kabilesinin Sehm koluna mensuptur. Mekke'de doğdu. Müslüman olmadan önce Mekke'nin ticaret ve siyaset hayatında önemli bir yeri vardı. Dış ülkelere yaptığı ticarî seyahatler sırasında Habeşistan Hükümdarı Necâsî ile dost oldu. Bundan dolayı Habeşistan'a hicret eden müslümanlara sığınma hak-

Amr b. Âs'ı cevğân oynayanları seyredirken gösteren bir minyatür (*Terceme-i Cifrü'l-câmî*, İÜ Ktp., TV, nr. 6624, vr. 141*)

